

DINAMICA INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA CRIZEI ECONOMICE

Drd. Elena RUSU¹

Rezumat

Existența unor dezechilibre ale sistemul economic poate determina nașterea unor momente de criză precum prăbușirea pieței imobiliare din Statele Unite ale Americii din 2008. La acel moment, unele dintre cele mai mari bănci și firme de asigurări au intrat în faliment sau au solicitat sprijinul statului pentru a fi salvate. Fenomenul s-a extins dincolo de granițe, atingând și economia țărilor europene. În acest context, prezentul articol analizează impactul crizei economice asupra dinamicii investițiilor străine directe din România. Astfel, prima parte a lucrării se concentrează pe analiza contextului în care criza economică influențează pătrunderea capitalului străin în economia altui stat. În cea de-a doua parte, accentul se mută pe prezentarea dinamicii volumului investițiilor străine directe pe parcursul anilor de criză economică.

Cuvinte-cheie: *criză economică, impact, factori economici, volumul investițiilor, investiții străine directe*

Clasificarea JEL: A10; E22

1. INTRODUCERE

În cuprinsul prezentei lucrări analizăm impactul celei mai recente crize economice asupra investițiilor străine directe în economia unui stat. Criza economică mondială actuală s-a declanșat la finele anului 2007, dar s-a accentuat începutul anului 2008, pornind ca o criză a domeniului bancar și afectând gradual toate celelalte domenii economice. O criză bancară este determinată de momentul în care investitorii își pierd încrederea în sistem și decid să își retragă banii. Acest lucru s-a întâmplat și în 2007, când retragerea investitorilor americani a determinat o criză de numerar. Mai mult decât atât, aprofundarea crizei bancare a fost determinată de acțiunea principalelor bănci centrale ale lumii de a genera o pompă masivă de lichidități. În acest context, marea criză bancară a devenit rapid o criză economică mondială, iar cel mai negativ aspect al acestui fenomen este faptul că mii de oameni și-au pierdut locul de muncă.

Acest studiu se va dezvolta sub forma unei cercetări calitative în care principala metodă de cercetare este analiza comparativă. Astfel, analizăm volumul investițiilor străine directe înainte de începerea crizei și până în anul 2013. Studiul are o contribuție însemnată prin faptul că analizează soldul final și fluxul net al capitalului investit străin cu scopul de a observa dacă există o influență a crizei economice și care este nivelul acesteia, putând fi continuat cu o cercetare asupra principalelor domenii în care s-a investit.

2. INFLUENȚA CRIZEI ECONOMICE ASUPRA DEZVOLTĂRII

Termenul de criză face referire la un moment critic, la un dezechilibru și așa cum poate avea origine în orice domeniu, așa vor fi și consecințele: cât mai extinse și mai diverse.

¹Facultatea de Studii Europene, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România, elena.rusu@euro.ubbcluj.ro

Astfel, criza economică definește o perioadă de declin și obstacole la nivel economic, aceasta putând avea diverse și multiple cauze. În funcție de factorii implicați în nașterea unei crize, amploarea acesteia poate crește atât de mult încât să devină o criză mondială. Un exemplu istoric în acest sens îl reprezintă criza economică mondială desfășurată între anii 1929-1933, apărută în perioada crizei lumii capitaliste și care a fost cauzată de supraproducție.

Evenimentele economice din ultimii ani au demonstrat că statele nu sunt pregătite pentru situații de crize, că astfel de evenimente pot pune în dificultate echilibrul intern de putere, lucru care nu ar fi apărut în caz contrar (DeBardeleben, 2013, p.1), iar ceea ce este important acum, este faptul că se lucrează la un plan de colaborare și asociere între entități cu scopul anticipării unor episoade similare. Mai mult decât atât, momentele de criză sunt văzute ca și ocazii prielnice pentru stimularea schimbărilor politice, cum ar fi creșterea impozitelor cu scopul declarat al clasei politice a îmbunătăți bunăstarea cetățenilor.

În contextul declanșării crizei economice mondiale, piața globală pentru investiții străine directe a suferit modificări masive datorate creșterii accentuate a numărului și volumului multinaționalelor, lucru care a atras de la sine necesitatea externalizării unei părți semnificative a dezvoltării acestora. Acest lucru arată că schimbarea nu e una de context, ci mai degrabă un semn al schimbării dinamicii pieții investițiilor străine (Marinov, 2012, p. 15). În contextul globalizării, corporațiile multinaționale reprezintă un element cheie al dezvoltării economiei mondiale, datorită faptului că acestea susțin creșterea economică și progresul tehnologic. Pe de altă parte, investițiile străine directe au avantajul de a contribui cu fluxuri de capital, dar și cu know-how și experiență managerială.

Investițiile străine directe duc la crearea unei relații investiționale de lungă durată între cele două entități: cea care investește și cea primitoare. Astfel, acest lucru se reflectă vizibil prin accentual pus pe exercitarea unei puternice influențe asupra managementului întreprinderii în care s-a investit. Principala întrebare care este pusă este aceea a aflării consecințelor crizei asupra statelor care se dezvoltă preponderent pe baza investițiilor străine directe, în contextul în care volumul acestora este semnificativ influențat într-un mod negativ datorită pierderii încrederii investitorilor, dar mai ales, datorită lipsei de lichidități. Pe scurt, economia unui stat care se dezvoltă în mare parte pe baza capitalului străin este vizibil afectată. Analizând în profunzime, vom vedea că aceste fluctuații sunt influențate de originea capitalului, adică de impactul crizei asupra economiei și investitorilor statului în cauză. Astfel, în cazul României, sursa de proveniență a capitalului străin aparține următoarelor state: Olanda, Austria, Germania, Franța și Italia. Capacitatea acestora de a menține o stare de echilibru pe perioada crizei economice se reflectă și în acțiunile întreprinse pentru a menține investițiile străine directe. Barierele României către investițiile străine directe sunt cu mult mai mari decât media Uniunii Europene, conform Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică. Având în vedere climatul economic actual, România nu își poate permite să descurajeze potențialii investitori cu reguli împovărătoare, în contextul existenței altor factori negativi precum infrastructură de transport limitată, corupție și lipsa unei calificări corespunzătoare a forței de muncă (Banca Mondială, 2013, p. 65).

3. PARCURSUL INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE

Analiza noastră se concentrează pe prezentarea nivelului investițiilor străine directe pe parcursul crizei economice. Astfel, am ales să reprezentăm grafic soldul final și fluxul net de investiții străine directe începând cu anul 2004 pentru a putea observa dacă și când se produce un impact datorat crizei economice. Analiza continuă până în anul 2013, care este și ultimul an din primul calup de integrare a României în Uniunea Europeană (primul calup s-a desfășurat pe parcursul a 7 ani, în perioada 2007-2013). În imaginea de mai jos am reprezentat grafic nivelul soldului final al ISD, iar următoarele rânduri am precizat cu date exacte ce

reprezintă această diagramă. Astfel, în anul 2004, soldul final al ISD a înregistrat nivelul de 15 040 milioane euro (Banca Națională a României, 2005, p. 2), urmărind o creștere ușoară în anul 2005, când a atins valoarea de 21 885 milioane euro (Banca Națională a României, 2006, p. 2), pentru ca în anul următor creșterea să fie cu mult semnificativă anilor prezențați anterior – 34 512 milioane euro (Banca Națională a României, 2007, p. 2), iar în 2007 să crească cu mai mult de 8 milioane euro și să atingă valoarea de 42 770 milioane euro (Banca Națională a României, 2008, p. 2). În anul 2008, considerat și primul an de criză, efectele acesteia nu se resimt asupra soldului final al investițiilor străine directe, iar acestea înregistrează chiar o ușoară creștere față de anul precedent – 48 798 milioane euro, mai mare cu 14% decât soldul final ISD al anului 2007 (Banca Națională a României, 2009, p. 2). O valoare asemănătoare se înregistrează și în anul 2009, respectiv 49 984 milioane euro (Banca Națională a României, 2010, p. 2). Această stare se menține și anul următor, când soldul final al ISD a atins nivelul de 52 585 milioane euro, mai mare cu 5,2% decât valoarea anului 2009 (Banca Națională a României, 2011, p. 2). Soldul final al ISD la sfârșitul anului 2011 a înregistrat nivelul de 55 139 milioane euro, mai mare cu 4,9% decât soldul final al anului 2010 (Banca Națională a României, 2012, p. 2). Aceste valori se mențin asemănătoare și pentru următorii doi ani: 59 126 milioane euro în 2012 (Banca Națională a României, 2013, p. 2) și 59 958 milioane euro în 2013 (Banca Națională a României, 2014, p. 2). Soldul final reprezintă suma prezentată atunci când se face repartizarea ISD pe domenii de activitate, dar și pe țări de proveniență. Astfel, acest grafic a avut scopul de a prezenta stocul ISD în România, în perioada 2004 – 2013. În urma acestei analize, putem conclud că soldul final al ISD a avut o creștere semnificativă în prima parte a perioadei, criza economică influențând această stare doar prin menținerea unui nivel echilibrat pe parcursul anilor 2008 - 2013.

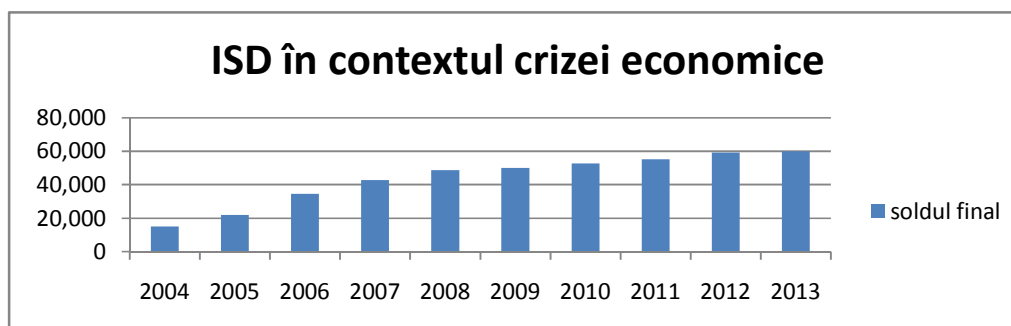

Figura 1. Soldul final al ISD² în contextul crizei economice³

²Conform documentelor oficiale emise de Banca Națională a României, precizăm că aceste rezultate au fost obținute prin adaugarea la soldul inițial al fluxului net de ISD a diferențelor valorice pozitive/negative provenite atât din reevaluările datorate modificării cursului valutar și a prețului unor active, cât și din retratări contabile ale valorii soldurilor inițiale ale unor întreprinderi raportoare.

³ Procesare personală în urma datelor furnizate de site-ul www.bnr.ro.

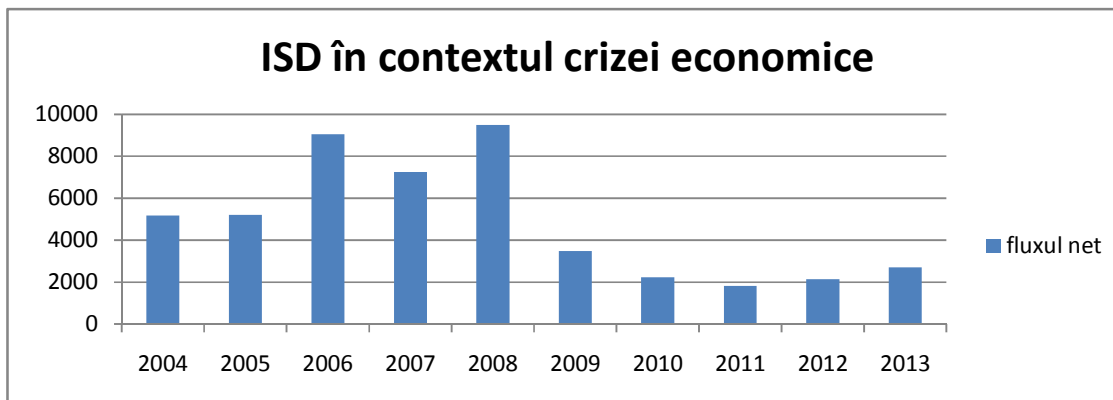

Figura 2. Fluxul net de ISD în contextul crizei economice⁴

Fluxul net al investițiilor străine directe atinge valori asemănătoare în anii 2004 – 5 183 milioane euro (Banca Națională a României, 2005, p. 2), respectiv 2005 – 5 213 milioane euro (Banca Națională a României, 2006, p. 2). Acestea continuă să crească semnificativ anul următor, 9 059 milioane euro (Banca Națională a României, 2007, p. 2), pe când în 2007 înregistrează o ușoară scădere, atingând valoarea de 7 250 milioane euro (Banca Națională a României, 2008, p. 2), dar cu o revenire rapidă în anul 2008 – 9 496 milioane euro (Banca Națională a României, 2009, p. 2), această fiind și cea mai ridicată valoare atinsă de investițiile străine directe pe parcursul perioadei analizate în această lucrare. Datele înregistrate până acum arată că efectele crizei nu au fost încă resimțite asupra investițiilor străine directe din economia românească. Acestea încep să apară cu anul 2009 – 3 488 milioane euro (Banca Națională a României, 2010, p. 2), atingând cea mai scăzută valoare în anul 2011 – 1 815 milioane euro (Banca Națională a României, 2012, p. 2), continuând să se mențină la o valoare redusă chiar și în anul 2013 – 2 712 milioane euro (Banca Națională a României, 2014, p. 2). Astfel, constatăm că în anul 2008, primul an de criză economică, fluxul net al investițiilor străine directe s-a menținut la o valoare ridicată. În anii ce urmează, remarcăm o scădere semnificativă, dar și constantă, datorată faptului că mulți dintre investitorii străini din România ori au fost puternic afectați de criză, ori chiar și-au încetat investițiile, acestea fiind puternic afectate de pierderile înregistrate.

Cea mai recentă perioadă de instabilitate financiară, la care se adaugă reducerea semnificativă a resurselor, s-a reflectat la nivelul investițiilor străine directe printr-o scădere accentuată a acestora (Temouri, 2014, p. 56). Declinul acestui sector se datorează mai ales încetinirii creșterii economice, la care se adaugă o serie de cauze precum reducerea cererii, diminuarea numărului de privatizări, stagnarea avansului societăților corporatiste, diminuarea capacităților financiare ale companiilor prin îngreunarea sistemului de creditare, dar și căderii bruște a pieței bursiere. Toate aceste elemente nu fac decât să îngreuneze procesul de dezvoltare a întreprinderilor datorită riscurilor ridicate și a nesiguranței investitorilor de a se extinde.

4. CONCLUZII

În concluzie, investițiile străine directe din România au fost puternic influențate de efectele crizei economice mondiale, impactul acestui fenomen are capacitate de a determina interdependențe și de a extinde spre toate ramurile economice. Având în vedere ponderea majoră a societăților cu capital străin, acest lucru s-a reflectat printr-o scădere bruscă a

⁴Procesare personală în urma datelor furnizate de site-ul www.bnr.ro.

fluxului net al acestora începând cu anul 2009, dar și printr-o diminuarea a puterii economice, context favorabil dezvoltării și aplicării unor măsuri de austeritate (dintre măsurile de austeritate aplicate de România amintim de scăderea salariilor și de creșterea taxei pe valoare adăugată). Astfel, România rămâne considerabil expusă efectelor negative ale crizei asupra investițiilor străine directe în contextul în care economia prezintă o revenire foarte lentă și un grad ridicat de neîncredere asupra investitorilor străini. Mai mult decât atât, principalele sectoare economice (industrie, comerț, finanțe) sunt controlate în mare parte de companii multinaționale care îngreunează pătrunderea de noi investitori, iar acest lucru se transpune în îngreunarea dezvoltării unui climat investițional bazat pe concurență loială. Din anul 2012, observăm o revenire lentă, continuată în anul următor, datorată restabilirii economiei globale, în contextul formulării unor planuri optimiste destinate redresării.

Căutarea unor soluții viabile care să evite declanșarea unor evenimente similare și care să prevină eroziunea drastică a valorii depozitelor bancare ale persoanelor fizice, reprezintă una dintre preocupările majore actuale ale tuturor statelor. Formularea unei posibile soluții trebuie să ia în considerare nu doar aspecte teoretice care declanșează o criză, ci și analize de context, atât la nivel economic, cât și social sau politic, precum și consecințe ale vechilor crize economice. Dar pentru ca acest lucru să se poată produce, importantă este re consolidarea și stabilizarea sistemului monetar internațional. În consecință, criza economică globală a venit pe neașteptate și a avut un impact semnificativ asupra economiilor multor state considerate stabile din acest punct de vedere. Mai mult decât atât, chiar dacă punctual culminant a fost depășit și mulți guvernatori anunță o perioadă de stabilitate, amploarea luată de acest moment se prefigurează a se extinde pentru mai mulți ani.

BIBLIOGRAFIE

1. Banca Mondială, *Reviving Romania's Growth and Convergence Challenges and Opportunities. A Country Economic Memorandum*, 2013, [Online] la adresa http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2013/07/23/000356161_20130723113749/Rendered/PDF/746350RO0ESW0P000PUBLIC00Box377382B.pdf, accesat la data de 12 Februarie 2015.
2. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2004*, București, 2005.
3. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2005*, București, 2006.
4. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2006*, București, 2007.
5. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2007*, București, 2008.
6. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2008*, București, 2009.
7. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2009*, București, 2010.
8. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2010*, București, 2011.
9. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2011*, București, 2012.
10. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2012*, București, 2013.

11. Banca Națională a României, *Investițiile străine în România la 31 decembrie 2013*, București, 2014.
12. DeBardeleben, Joan, Viju, Crina *Economic crisis in Europe. What it means for the EU and Russia*, 2013, [Online] la adresa <http://www.palgraveconnect.com/pc/doi/10.1057/9781137005236.0006>, accesat la data de 12 Februrie 2015.
13. Marin Marinov, Svetla Marinova, *Emerging Economies and Firms in the Global Crisis*, 2012, [Online] la adresa <http://www.palgraveconnect.com/pc/doi/10.1057/9781137277473.0005>, accesat la data de 17 Februarie 2015.
14. Postelnicu, Gh, Postelnicu, C., *Investițiile internaționale în ecuația dezvoltării economice*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.
15. Stiglitz Joseph, *The price of Inequality*, London, W. W. Norton & Company Ltd., 2012.
16. Temouri, Yama, Jones, Chris, *International Business and Institutions after the Financial Crisis*, 2014, [Online] la adresa <http://www.palgraveconnect.com/pc/doi/10.1057/9781137367204.0007>, accesat la data de 17 Februarie 2015.